
RIMSKI KATOLICIZAM

RUDOLF STEINER

SD 198

RIMSKI KATOLICIZAM 1/3

Dornach, 30 svibnja 1920

Moji dragi prijatelji,

Da bi produbili naše duhovno razumijevanje stvari, trebat ćemo sve više usmjeravati našu pažnju na određene povijesne činjenice. Tijekom zadnjih desetljeća naši članovi su vodili ugodan život, potpuno posvećeni stjecanju znanja iz predavanja i rasprava koje su održavane na različitim mjestima. Ipak, to je načinilo neprobojan zid, i u mnogim je slučajevima bilo velikog opiranja pogledati preko, vani u ono što se događa u vanjskom svijetu. Ali, ako želimo u pravom svijetlu vidjeti što se događa u svijetu, ako ne želimo osnovati sektu već povijesni pokret — nešto što ni jedan pokret osim našeg ne može biti — tada trebamo znati povijesnu pozadinu svega što je oko nas u svijetu. I način na koji smo mi sami tretirani, posebno ovdje na ovom mjestu, gdje nikada nismo napravili ništa ni u najmanjoj mjeri agresivno, čini za nas dvostruko neophodnim pogledati preko zida i razumjeti nešto što se zbiva u svijetu. Prema tome, želio bih ono što imam za reći slijedećih nekoliko dana kombinirati s nekim povijesnim komentarima, da bih skrenuo pažnju na neke činjenice, bez čijeg poznavanja vjerojatno nećemo moći ići dalje.

Danas najprije želim ukazati na jednu stvar. Znete da je početkom zadnje trećine devetnaestog stoljeća nešto našlo utočište u raznim civiliziranim državama Europe i Amerike, što je poznato kao realistički koncept života, koncept života koji je esencijalno temeljen na postignućima devetnaestog stoljeća i na onima koji su pripremili put za to stoljeće. Početkom zadnje trećine devetnaestog stoljeća ljudi su svugdje govorili na sasvim različit način, njihov ton je bio različit od onog kakav je postao u kasnijim dekadama, a još više u dekadama dvadesetog stoljeća. Oblici misli koji su dominirali u širokim krugovima postali su u to vrijeme bitno različiti. Danas ću spomenuti samo jedan primjer. Početkom zadnje trećine devetnaestog stoljeća između obrazovanih ljudi prevladavalo je mišljenje da ljudska bića trebaju formirati vlastita uvjerenja iz vlastitog unutarnjeg bića, o najvažnijim stvarima u životu; i da čak i ako, potpomognuti znanstvenim otkrićima, tako naprave, zajednički socijalni život je, ipak, u civiliziranom svijetu moguć. Bila je to, takoreći, vrsta dogme, ali dogme slobodno priznate u najširim krugovima, da je, kod ljudi koji su dosegнули određeni stupanj kulture, bila moguća sloboda svijesti. Točno je da u dekadama koje su slijedile nitko nije imao hrabrosti otvoreno napasti ovu dogmu; ali je postojala više ili manje nesvjesna opozicija prema njoj. A u sadašnje vrijeme, nakon velike svjetske katastrofe [Prvi svjetski rat], upravo ova dogma je nešto što je u najširim krugovima suzbijano, poništavano, premda, naravno, stvar je više ili manje prikrivena. U šezdesetim devetnaestog stoljeća u najširim krugovima je prevladavalo vjerovanje da ljudska bića moraju imati izvjesnu slobodu s obzirom na sve što je povezano s njihovom religijom. Iskrsavanje ovog vjerovanja je primijećeno u određenim centrima, i ja sam već ukazao kako je 8 prosinca, 1864, Rim poduzeo napad protiv toga. Često sam govorio kako je cijeli ovaj pokret upravlján od Rima, kako u [Papinskoj Enciklici 1864](#), koja se pojavila u isto vrijeme kao i [Syllabus](#) (popis grešaka

našeg vremena, nap.pr.), stoji naglašeno: “Gledanje da je sloboda svijesti i religije dana svakom ljudskom biću kao njegovo vlastito pravo je ludost i obmana.”

U vrijeme kada je Europa doživljavala veliku uzburkanost, privremenu veliku uzburkanost, s ovim konceptom slobode svijesti i religijskog bogoslužja, Rim je službeno objavio da je to obmana.

Želim vam to predstaviti samo kao povijesnu činjenicu; i time želim privući vašu pažnju na ono što se odigralo u vrijeme kada se, za veliki broj ljudi, pojavilo ovo pitanje i tražio odgovor na samom izvoru ljudske svijesti – pitanje: “Kako mi kao ljudska bića napredujemo u našem religioznom životu?” To pitanje, postavljeno dubokom iskrenošću i zaista na takav način da pokaže da je uključena svjesnost, bilo je značajno pitanje tog vremena. Želio bih vam samo pročitati nešto što ilustrira kako su kulturni ljudi bili duboko zaokupljeni s njim.

Sačuvani su govori Rumelina kojeg sam spominjao u vezi s Julius Robert Mayerom i Zakonom očuvanja energije. Postoje govori Rumelina održani godine 1875, dakle baš u onom periodu o kojem sada govorim. U njima je analizirao poteškoće koje čovječanstvo doživljava upravo u daljem proučavanju religijskih pitanja. On također ukazuje koliko je neophodno slijediti te poteškoće s jasnim uvidom. Svatko s intimnijim znanjem o tom periodu zna da slijedeće riječi Rumelina izražavaju uvjerenje mnogo stotina ljudi. Naravno da ne trebamo braniti osobitu formu znanosti koja se pojavila u to vrijeme; utoliko što smo antropozofi opremljeni smo za dalje razvijanje tih znanstvenih tendencija, s jasnom percepcijom njihovih relativnih pogrešaka; i također smo opremljeni za prepoznavanje da ako znanost ostane nepokretna na tom stajalištu mi s time nikako ne možemo dalje. U najširim krugovima javile su se prosudbe mnogih stvari u vezi religije, i danas se na njih trebamo podsjetiti. Misli tisuća ljudi u to vrijeme su bile izražene od Rumelina 1875 sa slijedećim riječima: “Zaista je u svim vremenima postojala demarkacijska linija između znanja i vjerovanja, ali nikada između njih nije bio takav nepremostivi jaz kakav je sagrađen danas sa konceptom čuda. Znanost je postala tako jaka svojim vlastitim razvojem, tako dosljednim u različitim granama i smjerovima, da izričito i bez daljih poteškoća pokazuje na vrata svakom čudu u svim oblicima i formama. Ona priznaje samo čudo nad čudima, da svijet postoji, i to samo ovaj svijet. Ali unutar kozmosa ona odbija apsolutno svaku tvrdnju da je ometanje njenog reda i njenih zakona nešto razumljivo ili na bilo koji način poželjnije nego njena nepromjenjiva vrijednost. Jer za sve prirodno-povijesne i filozofske znanosti čudo sa svim svojim implikacijama je besmislica, direktna sramota za sav razum i najelementarnije osnove ljudskog znanja. Znanost i čudo su kontradiktorni kao razumnost i nerazumnost”.

Kada sam, otprilike na prekretnici devetnaestog i dvadesetog stoljeća, počeo na javnim predavanjima govoriti o određenim antropozofskim pitanjima, zadnji odjek raspoloženja koje sam upravo opisao još je postojao. Ne znam da li su ovdje mnogi koji su pratili ta moja prva predavanja, ali u mnogima sam skrenuo pažnju na probleme ponovnih ljudskih života i sudbine ljudskih bića kako prolaze kroz jedan

život nakon drugog. Baveći se ovim problemima naći ćete da sam uvijek na kraju predavanja ukazivao da ako netko vjeruje u staru aristotelovsku ideju da svaki puta kada je osoba rođena da je stvorena nova duša koja treba biti usađena u ljudski embrio, čudo je time dosuđeno svakom pojedinom životu. Koncept čuda se na opravdan način može prevladati jedino ako se prihvati reinkarnacija, čime svaki pojedini život može biti povezan sa prethodnim životom na Zemlji bez bilo kakvog čuda. Još se dobro sjećam da sam zaključio jedno od mojih berlinskih predavanja s riječima: “Mi ćemo na pravi način prevladati tu najvažniju stvar, koncept čuda”.

Od tada, naravno, stvari su se u civiliziranom svijetu skroz promijenile. To je primarno povijesna činjenica, moji dragi prijatelji, ali uključuje nešto što je za nas od krajnjeg interesa. Odnosno, da u mjeri u kojoj je čovjek izgubio sposobnost da u svijetu vidi duhovno, da svijet prirode oko sebe objasni pomoću duha, u toj istoj mjeri mora smjestiti poseban svijet usporedo s prirodom i običnim svijetom, koji ima kao svoj sadržaj svijet čuda. Što više prirodna znanost zauzima svoje stajalište na samoj kauzalnosti, to je više život ljudskog bića upravljana, preko sasvim prirodne reakcije, da prihvati koncept čuda. Što više prirodna znanost nastavlja duž sadašnjih linija, brojniji će biti oni koji traže utočište u religiji koja uključuje čuda. Zato je danas toliko ljudi prigrllilo katolicizam, jer jednostavno ne mogu podnijeti prirodno-znanstvenu koncepciju svijeta.

Uzmite onu rečenicu koju sam upravo pročitao, i usporedite je s onim što sam ovdje rekao u nedavnim predavanjima, i odmah ćete vidjeti o čemu se radi. U ovom izlaganju Rumelina postoji rečenica: “Ona priznaje samo čudo nad čudima, da svijet postoji, i to samo ovaj svijet. Ali unutar kozmosa ona odbija apsolutno svaku tvrdnju da je ometanje njenog reda i njenih zakona nešto razumljivo ili na bilo koji način poželjnije nego njena nepromjenjiva vrijednost”. Tako netko promišlja prvobitno čudo, da je kozmos napokon nastao, ali tada, unutar kozmosa, netko proučava Zakone o neuništivosti materije i očuvanju energije, a zatim se sve odvija po određenoj nužnosti, takoreći fatalistički.

Ta koncepcija svijeta je neobranjiva, ali se može prevladati jedino preko znanja kojeg sam se usudio staviti ispred vas prošlog tjedna, kada sam vam pokazao da Zakoni o neuništivosti materije i očuvanju energije čine grešku, i ta greška je ono s čime se u naše vrijeme trebamo energično boriti. Moramo se baviti ne samo stalnim očuvanjem univerzuma, već njegovom stalnom destrukcijom i dovođenjem u svježu egzistenciju. I ako u kozmosu ne uspostavimo ideju o stalnom rastu i opadanju, obvezni smo jer smo ljudi ustanoviti posebni svijet pored kozmosa, svijet koji nema nikakve veze s zakonima prirode koje prikazujemo tako jednostrano, i koji mora uključivati čudo. Taj neopravdani koncept čuda biti će prevladan tek u mjeri u kojoj razumijemo da sve u svijetu stoji u duhovnom poretku u kojem više ne moramo imati posla s željeznom nužnošću prirode već sa kozmičkim vođenjem punim mudrošću. Što više ustaljeno zurimo u duhovni svijet kao takav i u ono što stječemo kroz duhovnu znanost, više shvaćamo da ono što prirodna znanost danas stavlja ispred nas treba biti prožeto duhovnim znanjem. Prema tome naš zadatak mora postati usmjeriti našu pažnju sve više na sve znanosti i sve grane života na takav način da postanu prožeti s

onim što samo duhovna znanost ima za reći. Medicina, pravna znanost i sociologija moraju sve biti prožete s onim što se može saznati i vidjeti kroz duhovnu znanost. Duhovna znanost ne treba nikakvu organizaciju sličnu onima od starih crkava, jer apelira na svaku pojedinu osobu; i svaka pojedina osoba, iz vlastite unutarne savjesti, preko vlastitog zdravog rasuđivanja, može potvrditi rezultate duhovno znanstvenog istraživanja, i u tom smislu može postati sljedbenik duhovne znanosti. Ona u prvi plan stavlja nešto što čini direktan poziv svakoj pojedinoj osobi upravo u traženju istine. To je istinsko ispunjenje onog što su ljudi tražili u vremenu koje je sada prošlost, u zadnjoj trećini devetnaestog stoljeća — istinska sloboda — sloboda u njihovoj koncepciji svijeta, u njihovom istraživanju i čak i u mišljenjima. Upravo je to zadatak duhovne znanosti — osigurati izvorne opravdane zahtjeve koje je napravila svijest modernog čovječanstva. Stoga u duhovnoj znanosti ne postoji takva stvar kao zatvorene dogme, jedino nesputano istraživanje koje u strahu ne vuče natrag na granicu bilo duhovnog svijeta ili svijeta prirode, već koja koristi ljudsku snagu spoznaje koja najprije treba biti izvučena iz dubina ljudskih osjećaja, baš kao što također koristi one snage koje su nam došle kroz obično nasljeđivanje i preko običnog obrazovanja.

Osnovna tendencija duhovne znanosti je sasvim prirodno trn u oku onima koji su prisiljeni podučavati u skladu s nepromjenjivim, dogmatskim, zaokruženim ciljem. I to nas dovodi do činjenice od priličnog interesa za duhovnu znanost, i jedne od osvjetljavajućih prilika koja čini mogućim ovu sadašnju neistinitu borbu protiv nas danas; to nas dovodi do nečeg što je samo rezultat onoga što je počelo 1864 s Enciklikom i Syllabusom tog vremena; to nas dovodi do činjenice da se cijeli katolički kler i posebno nastavni kler, preko Enciklike 8-og rujna, 1907: [Pascendi Dominici gregis](#), koja je napravila tako dubok rez u moderni život, morao zakleti na takozvani zavjet protiv modernizma. Taj zavjet se sastoji u ovome — da je svaki katolički svećenik ili teolog koji podučava bilo s propovjedaonice ili govornice obvezan prihvatiti gledanje da nikakvo znanje bilo koje vrste ne može proturječiti onome što je kao doktrina položeno od rimske crkve. To znači da u svakom katoličkom svećeniku koji podučava ili propovijeda imamo posla s osobom koja se zavjetovala da svaka istina koja se bilo kako može ukorijeniti u čovječanstvu mora biti u skladu s onim što je od Rima dano kao istina. To je bio snažan pokret koji je, u vrijeme kada se enciklika “Pascendi Dominici gregis” pojavila, prokrstario cijelim katoličkim klerom; jer cijeli civilizirani svijet, čak i kler, bio je na neki način pod utjecajem raspoloženja koje sam opisao kao karakteristično za zadnju trećinu devetnaestog stoljeća. Uvijek je bilo određenog klera koji je pokušavao u katolicizam donijeti određenu slobodu.

Govorim sasvim iskreno da je u šezdesetima devetnaestog stoljeća kod velikog broja katoličkog klera bilo prisutno sjeme razvoja katoličkog načela koje je, da je prešlo u slobodnu znanost, moglo u velikoj mjeri voditi do oslobođenja modernog čovječanstva. Postojalo je obećavajuće sjeme u onom što je u to vrijeme pokušavano u različitim sferama od dijela katoličkog klera. Jednog dana moramo ići u sve to поближе i detaljnije. Ali danas vam na to samo želim skrenuti pažnju. I upravo protiv te tendencije unutar Crkve objavljena je Enciklika iz 1864 sa svojim Syllabusom, i tako dovela da je na neko vrijeme taj konflikt završio sa zavjetom protiv modernizma.

Moram reći da je u podsvijesti velikog broja katoličkog klera, čak tako kasno kao 1907, bio trag unutarnjeg revolta, ali u Katoličkoj crkvi ne postoji takva stvar kao revolt. Tu je bilo pitanje neprestanog utiskivanja aksioma da ono što je objavljeno od Rima kao doktrina mora biti prihvaćeno. Tada su se oni koji su bili obvezni nastaviti podučavati morali pomiriti s onim što nisu imali hrabrosti poricati, slobodom znanosti. Pod utjecajem onog što se pojavilo u zadnjoj trećini devetnaestog stoljeća, sloboda znanosti je postala udomaćena riječ, udomaćena riječ koja, naravno, čak i u liberalnim krugovima, nije bila više od toga, ali je ipak bila udomaćena riječ, i čak i učeni katolici nisu imali hrabrosti reći da će prekinuti sa slobodom znanosti i neće dalje s njom imati posla. Imali su dakle zadatak dokazati da se može podučavati samo ono što je priznato od Rima kao doktrinarno valjano (to su se morali zavjetovati) i da je sloboda znanosti s time konzistentna. Želio bih vam pročitati nekoliko rečenica koje ilustriraju takvu metodu dokazivanja, danu od katoličkog teologa Webera iz Freiburga u ovoj knjizi *Katolička doktrina i sloboda znanosti*. On tu posebno pokušava dokazati da premda može kao što je svima poznato biti obvezan prema zavjetu podučavati sadržaj koji je od Rima upućen da se podučava, može usprkos svemu tome ostati slobodan znanstvenik. Nakon duge rasprave da je čak i matematika nešto dano i da se netko ne odriče slobode znanosti jer je ograničen matematičkim istinama, nastavlja pokazujući da se netko ne odriče slobode jer je prisiljen podučavati istinu koja je dana od Rima; a jedna od njegovih rečenica je slijedeća: “Predavač je ograničen specifičnim metodama objašnjavanja ili dokazivanja; kao što dužnost vojnika da se pridruži svojoj regimenti u određeno vrijeme ne oduzima njegovu slobodu, jer može ići pješice ili kočijom, sporim ili brzim vlakom, tako učitelj ostaje slobodan u svom znanstvenom zadatku usprkos zavjetu”.

To znači da je netko osuđen podučavati određeni doktrinarni skup, i dokazivati upravo taj skup doktrina; u tome kako će to napraviti ima slobodu. Slobodu baš kao i vojnik koji se priključuje svojoj regimenti u određeno vrijeme, i koji može putovati pješke ili kočijom, sporim ili brzim vlakom. Netko se treba pitati kako će to hodanje ili vožnja kočijom, putovanje sporim ili brzim vlakom završiti. Pod svim okolnostima mora završiti pridruživanjem regimenti. Ne polemiziram, jednostavno citiram povijesnu činjenicu.

Vidite da se kroz zadnja stoljeća i kulminirajući u zadnjoj trećini devetnaestog stoljeća u najširim krugovima kultiviranog svijeta postupno razvilo raspoloženje koje je mnogo obećavalo. Ali sve je to sada uspavano; duše su otišle na spavanje. Oni koji dijele raspoloženje tog vremena očito su sada vrlo stari, među starim odbačenim liberalima, a oni koji su tijekom zadnjih desetljeća bili mladi nisu svjesni veoma važnih zahtjeva čovječanstva. Stoga ako nazadovanje neće ići dalje današnju mladost moramo izazvati da djeluje drugačije. Generacija koja je živjela u šezdesetima devetnaestog stoljeća mogla je postati generacija Liberala ali nije mogla davati liberalno obrazovanje. Za to je morala podučavati koncept čuda na sasvim različit način od načina koji je usvojila prirodna znanost. Za to je koncept čuda trebao biti svladan duhom a ne mehaničkim poretkom prirode. I tako, dok se ovo raspoloženje nadvilo nad moderno čovječanstvo kao vrsta sna, oni koji su radili protiv toga bili su naveliko budni, i iz njihove budne svijesti rodile su se takve stvari kao Enciklika i

Syllabus godine 1864, s njegovih osamdeset grešaka u koje ni jedan katolik ne smije vjerovati. Među ovih osamdeset grešaka može se naći sve što implicira modernu koncepciju svijeta. Sada još jednom iz najbudnije svijesti dolazi, zadnje neizbježno postignuće, Enciklika godine 1907, kulminirajući zavjetom protiv modernizma. Nisu samo ti ljudi bili budni od zadnje trećine devetnaestog stoljeća, već mnogo duže vremena u kojem su radili radikalno, energično i intenzivno i zadatak koji su izvršili je ono što bih mogao nazvati koncentracija sveg katolicizma u Rimu – suzbijanje u katolicizmu svega što je neizbježno oduzelo najslobodnijoj od svih crkava njenu slobodu; jer u svojoj esencijalnoj prirodi katolička crkva je sposobna za najveću slobodu. Možda ćete biti zaprepašteni da sam to rekao. Ali krenimo malo natrag od naše prosvijećene slobode do autoriteta u trinaestom stoljeću, koje smo nedavno raspravljali na javnom predavanju. U vezi toga bi želio prizvati u vaše umove dokument iz trinaestog stoljeća, kada je katolicizam u Europi bio u punom procvatu.

To se odnosi na pitanje nominacije od Rima [Albertusa Magnusa](#), jednog od osnivača skolastike, kao biskupa od Regensburga. Ne treba reći da u katoličkoj crkvi danas ne mogu biti dva mišljenja ali ova nominacija za jednu od najistaknutijih biskupija je veoma povećala dostojanstvo dominikanca koji je položio temelje ugleda do tada samo brojnim važnim spisima i pobožnim životom baveći se stvarima svog Reda. Jer danas je katolička crkva kompaktan organizam, i takva je postala pošto se potpuno transformirala. Kada je Albertus Magnus trebao biti nominiran biskupom od Regensburga, glava njegova reda mu je poslala pismo koje glasi otprilike ovako: “Glava reda preklinje Albertusa Magnusa da ne prihvati biskupstvo, da ne stavlja takvu mrlju na njegovo dobro ime i reputaciju njegova reda. Ne bi se smio podčiniti željama rimskog dvora, gdje se stvari ne uzimaju ozbiljno. Sva dobra služba koju je do tada izvršavao svojim pobožnim životom i pisanjem bila bi ugrožena ako bi postao biskup i upetljan u posao koji bi kao biskup morao upražnjavati; ne bi trebao uroniti svoj Red u tako veliku tugu.”

Moji dragi prijatelji, u to vrijeme je u Crkvi bilo glasova koji su tako govorili. U to vrijeme katolička crkva nije bila kompaktna masa; unutar Crkve bilo je moguće biti uronjen u duboku tugu ako je netko bio izabran za dužnost za koju je znao da se u Rimu ne gleda ozbiljno. U biografiji sv. Tome Akvinskog nalazimo da se stalno spominje da je odbio položaj kardinala. Danas vam dajem neke od stvarnih razloga zašto je to bilo tako; u biografijama ćete naći голу činjenicu njegova odbijanja. Nije lako dati razloge nakon što je napravljen službenim filozofom Crkve!

Ali želio bih doslovno prevesti jednu rečenicu iz pisma koje sam spomenuo, od Glavara njegova Reda za Albertusa Magnusa: “Radije bi čuo da je moj dragi sin u grobu nego na episkopskom prijestolju Regensburga”.

Moji dragi prijatelji, nije dovoljno jednostavno govoriti o mračnom dobu i uspoređivati ga s našim vlastitim vremenom, za koje se pretpostavlja da smo napravili takav veličanstveni napredak; ali, ako želimo napraviti prosudbe, moramo poznavati neke povijesne činjenice kao o tome kako su se stvari razvijale tijekom vremena. Nema sumnje da ste svjesni da je jezuitski utjecaj iza mnogih napada na

nas. Znete, na primjer, da su sa jezuitske strane došle najflagrantnije laži; na primjer, optužba da sam ja sam jednom bio svećenik i da sam napustio svećenstvo. I znate da par godina kasnije osoba koja je izustila tu laž nije mogla kazati ništa drugo osim da ta hipoteza nije održiva. U austrijskom parlamentu član koji se zove Waltherkirchen jednom je povikao na ministra: “Ako je čovjek jednom lagao, nitko mu više ne vjeruje čak i ako kasnije govori istinu.” Ali jezuitizam stoji iza svih tih stvari; može se ukazati na mnoge stvari koje rastu na tlu jezuitizma, ali i u tom smislu također samo želim ukazati na povijesnu činjenicu.

Fundamentalna je točka jezuitskog vladanja da izražavaju apsolutnu pokornost Papi. U osamnaestom je stoljeću živio Papa koji je neopozivo zabranio Jezuitski red za vjeka vjekova — doslovno za vjeka vjekova. Da su Jezuiti ostali dosljedni vlastitom pravilu ne bi se, naravno, ponovno pojavili na sceni. Međutim, nisu nestali već su izbjegli u zemlje gdje su vladari u to vrijeme bili manje skloni Rimu, vladari koji su mislili da služeći jezuitizmu mogu služiti budućnosti, ne čovječanstva već sebe i svojih nasljednika. Jer Jezuitski red je spašen od dva vladara, Fredericka II od Prusije i Katarine od Rusije. U katoličkim zemljama jezuitskom redu nije bila priznata valjana egzistencija. Današnji jezuiti duguju Fredericku II od Prusije i Katarini od Rusije da su mogli preživjeti taj period kada su bili progonjeni od Rima. Ne polemiziram, samo izjavljujem povijesne činjenice. Ali te su povijesne činjenice mnogim ljudima nepoznate, i neophodno je te stvari imati na umu, jer mi ne možemo više biti sekta koja je oko sebe podigla zid. Moramo gledati u ono što je oko nas i učiti to razumjeti. To je nedvojbeno naša dužnost ako želimo biti iskreni prema onom pokretu za kojeg izjavljujemo da u njemu živimo.

Vidite, to je jedan od najgorih i najštetnijih znakova vremena da se ljudi toliko malo zamaraju činjenicama i nemaju sklonosti pitati kako je do njih došlo, pitati odakle je došao sadašnji revolt protiv nas, sa kojeg izvora je bio hranjen. Ovakve prosudbe kako proizlaze iz raspoloženja koje sam karakterizirao kao raspoloženje zadnje trećine devetnaestog stoljeća danas se sve manje mogu čuti. Stvarno je zapanjujuće koliko malo ljudska bića znaju o tome što se zbiva u svijetu. Jer su prespavali događaj Enciklike “Pascendi Dominici gregis” 8 rujna 1907, preko čega je zavjet protiv modernizma nametnut katoličkom kleru. Glasovi kakvi bi sigurno bili podignuti od čovjeka kakav je dominikanski general koji bi radije vidio sina mrtvog u grobu nego na episkopskom prijestolju Regensburga, više se ne čuju; umjesto toga, sada ljudi slušaju glasove koji objašnjavaju da čovjek još može biti slobodni znanstvenik ako se zaklinje da može koristiti metodu koju god želi da dokaže ono što podučava; nije bitno da li putuje brzim ili sporim vlakom, u kočiji ili pješice.

Kakve skokove logika treba raditi ako će se takvi dokazi koristiti! Ne trebam to naglašavati. Ali većina ljudi nema pojma o snazi laži koja je u današnje vrijeme posebno usmjerena protiv nas, koji nikada nismo nikog napali, i što ta laž označava. Nije dovoljno reći da su te stvari doista preglupe da ih se zabilježi. Jer, moji dragi prijatelji, u navodima koji se stalno rade o nama, naći ćete samo dvije stvari koje se mogu potvrditi istinom. Na primjer, kada je “Spectatoru” prigovoreno da je rekao da mu je izvor bila knjiga, “Akasha zapis”, i rečeno je da to mora da je bila promišljena

laž, jer je morao znati da u svojoj knjižnici ne posjeduje “Akasha zapis”, on se ispetljao na slijedeći način: “Najprije, reći ću da se tiskarska greška uvukla u naš drugi članak. Akaska zapis umjesto Akasha zapis. Tu grešku je Dr. Boos primijetio razdragano. Čini se da se istegnulo za komarcima i progutao devu. U istom članku je još nešto krivo otisnuto; umjesto Apollinaris, naravno, treba čitati Apollonius od Ryana! To je Dr. Boos previdio — možda namjerno!”

Sada, moji dragi prijatelji, da je Akaska zapis mogao ostati, ja se ne bih žalio, jer bi to mogla biti tiskarska greška! Išao bih čak tako daleko i prihvatiti je da čovjek intelektualnog kalibra kojem članak svjedoči mogao napisati Apollinaris umjesto Apollonius od Tyane. Uopće mu ne zamjeram da citira kao da je među izvorima iz kojih mi crpimo, netko koga on dublira s imenom Apollinaris! Ali, moji dragi prijatelji, to treba biti nazvano otvorena laž kada se tvrdi da je Akasha zapis nešto iz čega je antropozofija neopravdano izvučena kao iz drevne knjige. Kako se gospodin izvlači iz ovoga? Ne priznaje da tu ima bilo što za zamjeriti mu. On kaže: “Taj Akasha zapis je legendarni tajni spis koji sadrži tragove sve drevne mudrosti; igra ulogu sličnu onoj od nerazumljive knjige ‘Strofe od Dzyana’ za koju Madame Blavatsky tvrdi da je našla u špilji u Tibetu, itd. itd”. Tako objašnjava svome stadiu da može govoriti o ovom Akasha zapisu kao o bilo kojem napisanom zapisu; i naravno oni mu vjeruju. Ali želim skrenuti pažnju na dvije stvari. Jedna je njegova izjava: “Steiner smatra da je napravio veliku uslugu pomlađivanjem budizma i obogaćujući ga uvođenjem doktrina o reinkarnaciji i karmi, njegovim specijalitetima”.

Nepotrebno je reći da nisam nikada napravio takav zahtjev, niti je i jedna stvar od onog do sada objavljenog točna, ili najviše jedna stvar, stvar koja će možda uvijek zadavati glavobolju onima koji pišu na tom tragu. Jedina stvar koju bi se ikako moglo smatrati istinom je u pasusu u kojem kaže: “Gnostici su također predavali ezoternu doktrinu i podijelili ljude u Tjelesne (obični ljudi, općeniti ljudi) i Pneumatike (teozofi) u kojima je bila punoća duha i među kojima je dakle prevladavalo više znanje (inicijacija). Ovi potonji su se suzdržavali od mesa i vina”.

Rečenica: “suzdržati se od mesa i vina” jedina je za koju možemo reći da je, kako tu stoji, potpuno točna; i doktrina koju predstavlja je mnogima nelagodna. Ali sada ovaj gospodin (jer se čini da želi da se misli o njemu kao gospodinu) nastavlja: “To, međutim, nije točno”. Što nije točno? “Budizam govori o migraciji duša, Steiner o reinkarnaciji; oboje je isto. Prema toj teoriji Krist nije ništa drugo nego reinkarnirani Buda, ili Buda koji se ponovno pojavio. Bilo da se kaže da se osoba reinkarnira ili da je njen zemaljski život ponavljan, dođe se do iste stvari. Svi ti dugi argumenti otkrivaju sofistiku Steinera i njegova takozvanog znanstvenog uma”.

Molim vas da primijetite da je u obje ove forme stavljen zaista jedan on najštetnijih djelića najvećeg mogućeg nepoštenja. Uklonjena je svaka mogućnost koja bi omogućila onom tko čita da prosudi što je istina. Sve do sada, u svim tim dugim člancima, ni jedna bilješka nije preuzeta iz Dr. Boosova odgovora na prvi napad, u kojem on spominje, mislim, dvadeset tri laži. Drugi dio nepoštenja leži u slijedećoj rečenici: “Taj put, međutim, nije pogrešan već ispravan”. Prethodno je govorio mnogo

besmislica o volji, i onda nastavlja govoriti: “Taj put, međutim, nije pogrešan već ispravan, jer su tvrdnje Krista temeljene na volji. Sam Krist kaže: ‘Došao sam u svijet izvršiti volju mog Oca.’”

Dakle, više nije dopustivo reći da je to pitanje duhovne inicijative ili bilo čega te prirode. Onda nastavlja: “Ovaj mali primjer pokazuje koliko je Steiner daleko od pravog kršćanskog impulsa, i dokazuje da za njega Krist ne može biti božanska vladavina (Put, istina i život) već samo ‘mudri čovjek iz Nazareta’, ili teozofskim rječnikom, Jesu ben Pandira ili Gautama Buddha”.

Sada to usporedite sa svime što je ovdje rečeno u opovrgavanju modernog teološkog pogleda da u Kristu Isusu treba vidjeti samo mudrog čovjeka iz Nazareta. Pomislite na sve što je na ovom mjestu rečeno protiv te materijalističke teorije! Ipak ovdje, od naših najbližih susjeda, mi smo klevetani, i ono protiv čega se neprestano borim širi se okolo kao moje vlastito vjerovanje. Pitam vas, da li je moguća veća laž? Ima li nečasnije metode od ovoga? Nije dovoljno prepoznati glupost ovih stvari, jer ćete sve više postati svjesni efekata ovakve taktike. Prema tome, bitno je da ove stvari ne prespavamo, već da ih shvatimo u njihovoj potpunoj ozbiljnosti, jer danas zaista nije pitanje male zajednice ovdje, već je to veliko ljudsko pitanje; i to veliko ljudsko pitanje treba jasno vidjeti. To je pitanje istine i laži. Ove stvari treba uzeti ozbiljno.

Moji dragi prijatelji, ova promatranja ćemo nastaviti ovdje sljedećeg četvrtka u isto vrijeme, i kao i danas, nekoliko vježbi euritmije će prethoditi predavanju. Zatim želim iskoristiti priliku, možda slijedeće subote, održati javno predavanje sa ove govornice, bez polemike, čisto povijesno predavanje pokazujući povijesnu osnovu svega što je prethodilo i dovelo do papinske enciklike “Pascendi Dominici gregis” iz rujna 1907, i rezultate koji su iz nje slijedili. Dakle, ako bude moguće, sljedeće subote ćemo pokušati ovdje organizirati javno predavanje. Slijedećeg četvrtka biti će neka vrsta nastavka današnje teme, kada ćemo ići dublje i posebno vidjeti što sam duhovni život ima za reći o onom što se danas događa.

RIMSKI KATOLICIZAM 2/3

Dornach, 3 lipnja 1920

Moji dragi prijatelji,

namjera mi je danas nastaviti s temom s kojom smo započeli u nedjelju, i želio bih se prvo podsjetiti na par riječi koje sam rekao u vezi anti-modernističkog zavjeta. Opisao sam njegovu prirodu govoreći da od kada je inauguriran svatko tko podučava u rimskoj katoličkoj crkvi, bilo kao teolog ili propovjednik, morao je dati zavjet koji zabranjuje svakom tko je uključen u katoličko podučavanje da odstupi od onoga što je kao dogmatska istina priznato od rimske katoličke crkve; što znači, u stvari, onog što je priznato kao dogma od rimske kurije.

Sada pred licem ovakve činjenice važno pitanje za upitati se je: “Što je tu u stvari novo u vezi s tim anti-modernističkim zavjetom?”

Nema ničeg novog u privrženosti katoličkog propovjednika ili teologa doktrinama rimske katoličke crkve; molim da to bude jasno. Ono što je novo je da osoba o kojoj se radi mora se zavjetovati na ono što je doktrina crkve. Najprije to želim razjasniti, i zatim to pogledati u odnosu na činjenicu da je bilo čudesno gomilanje povijesnih djela u rimskoj katoličkoj crkvi tijekom zadnjih pola stoljeća. Počelo je s definicijom Dogme o bezgrješnom začeću; zatim dolazi daljnji izniman, suptilan, i pametan korak u Enciklici i Syllabusu šezdesetih, u kojima je Papa Pio IX u svojih osamdeset članaka deklarirao svo moderno razmišljanje kao heretičko. Zatim povrh toga dolazi Dogma o nepogrešivosti, opet veoma važan i iznimno pametan i suptilan napredak. Slijedeći iznimno logičan korak je bila enciklika “Aeterni Patris”, koja je proglasila doktrinu Tome Akvinskog za službenu doktrinu rimske katoličke crkve. Kruna te cijele strukture je za sada ovaj zavjet protiv modernizma, što u stvari nije ništa drugo osim prenošenja nečeg što je uvijek bilo intelektualno prisutno u sferi ljudskih osjećaja, sferi volje i osjećaja. Ono što se uvijek moralo priznavati moralo se, od godine 1907, također prisegnuti na zavjet.

Svatko tko razumije ovaj grandiozan dramatičan razvoj zasigurno neće podcijeniti njegovu važnost, jer demonstrira jedinu budnu svijest unutar naše uspavane civilizacije. Zanimalo bi me koliko ljudi se osjeća kao da ih je ubola zmija otrovnica kada čitaju određenu rečenicu u zadnjem broju “Basler Vorwärts”-a, koja kao munjom osvjetljava cijelu sadašnju situaciju. Zaista bih želio znati koliko se ljudi, dok čitaju to, osjećaju kao ubodeni od otrovnice! Rečenica ide: “Religija, koja predstavlja fantastičan refleks u umovima ljudskih bića u vezi njihova odnosa jednog prema drugom i prema prirodi, osuđena je na prirodno raspadanje preko pobjedničkog razvoja znanstvenog, jasnog i naturalističkog shvaćanja stvarnosti koji je dužan razvijati se usporedo s uspostavom planiranog društva”. Ova rečenica se nalazi u članku koji se još nije pojavio u potpunosti, već još treba biti zaključen. Može se naći u članku o mjerama poduzetim od Lenjina i Trockog protiv ruske katoličke crkve i

ruskih vjerskih zajednica općenito. Ovaj članak je u isto vrijeme i naznaka o tome što se gleda kao program za budućnost u tim centrima.

Sigurno znamo da je broj Lenjinovih oponenta koji su se osjetili kao ubodeni od otrovnice čitajući ovakvu rečenicu veoma mali. Želim naglasiti da to nije bez značaja, jer to pokazuje u kojoj mjeri moderno čovječanstvo olako prelazi preko stvari, obično uspravano — kako prelazi preko najtežih činjenica, činjenica koje su odlučujuće za život čovječanstva na ovoj Zemlji. To nije, naravno, pitanje bilo koje rečenice; stvar je da će u izvjesnim centrima vidjeti da će sadržaj onog što je izraženo postati poznat u svijetu, da će u najširim krugovima europske populacije doći do gledanja koje može biti tako izraženo: “Religija koja predstavlja fantastičan refleks u umovima ljudskih bića u vezi njihova odnosa jednog prema drugom i prema prirodi, osuđena je na prirodno raspadanje”. Današnje takozvano ‘prosvjetljeno’ čovječanstvo još čvrsto spava u odnosu na činjenicu da dolazi ovakvo gledanje. Ali rimska katolička crkva je budna; ona je u stvari jedina budna i sustavno radi protiv nadolazeće oluje. Radi protiv nje na svoj način. I veoma je važno da shvatimo taj način, jer imam mnogo toga za reći o napadima iz tog centra koji su krivotvoreni protiv onog što mi moramo podržati. U međuvremenu oblaci se sakupljaju. Najnovije je da nas je čovjek koji je jutros u Reinachu trebao zalijepiti plakat o subotnjem predavanju morao obavijestiti da su mu plakati oduzeti i spaljeni. Vidite, stvari postaju sve gore, čak i ako sistematski postaju gore.

Ono što je napisano od čovjeka koji se često skriva iza grmova i sebe zove ‘Promatrač’ — svežanj čistih laži, zadnji puta sam vam kazao za najnečuvenije od njih — sada ide kroz cijeli rimski katolički tisak, i to paljenje naših plakata zaista nas iz modernih vremena potpuno vraća natrag.

Sada, moji dragi prijatelji, već sam postavio važno pitanje o tome zašto se danas kler rimske katoličke crkve treba zavjetovati kao potporu onom što su se već obvezali podržavati. Nitko neće poreći da pojačanje takvog zavjeta jača vanjsko razumijevanje stvari. Niti će itko poreći da ako se osjećalo nužnim da se ljudi obvežu na takav zavjet, pretpostavka je da bez takvog zavjeta ne bi tako čvrsto išli naprijed. Ali, moji dragi prijatelji, postoji, naravno, još i treća točka, o kojoj bi bilo dobro da razmislite. Jer bez sumnje stvari unijete ovdje ne smiju se još zvati njihovim pravim imenima; ipak pitanje može unatoč tome biti ostavljeno po strani. Zar povjerenje u stvar ne bi u određenoj mjeri već trebalo biti uzdrmano ako se treba zavjetovati pod prisegom? Je li moguće zavjetu pripisati istinu? Ima li takve mogućnosti? Zar nije nužno pretpostaviti da je istina sa vlastitim neodvojivim snagama vlastito jamstvo u ljudskoj duši? Možda nije toliko važno pitati da li je zavjet moralan ili dobar ili koristan; možda se daleko važnije povijesno upitati da li će postati neophodan, i ako da, zašto?

U licu ove prisege nešto drugo je sada potrebno. Potrebno je da određeni broj ljudskih bića treba osjetiti kako bez duhovne znanosti mora nad Europom neizbježno doći posljedica uokvirenog uma izraženog u riječima “Religija, koja predstavlja fantastični refleks u umovima ljudskih bića u vezi njihova odnosa jednog prema drugom i prema prirodi, osuđena je na prirodno raspadanje preko pobjedničkog

razvoja znanstvenog, jasnog i naturalističkog shvaćanja stvarnosti koji je dužan razvijati se usporedo s uspostavom planiranog društva”.

Što je to što će dovesti do raspadanja starih religija? To je sve što se pojavilo tijekom zadnjih tri do četiri stoljeća kao moderna znanost, prosvijetljena znanost — sve što je podučavano kao objektivna znanost u obrazovnim institucijama civiliziranog društva. Buržoaska učenja i buržoaske metode upravljanja su usvojene od proletarijata. Što su učitelji na sveučilištima i visokim školama sve dolje do osnovnih škola stavili u duše ljudi, izlazi kroz Lenjina i Trockog. Oni ne iznose ništa osim onog što je već podučavano u institucijama civiliziranog društva.

Moji dragi prijatelji, danas postoji suprotnost koju treba kontemplirati bez predrasuda. To je ovo. Što treba napraviti da bi spriječili utjecaj Lenjina i Trockog da se raširi cijelim civiliziranim svijetom? Primarna nužnost nije više dopustiti našoj djeci i omladini da ih se podučava sve što ih se podučavalo sve do dvadesetog stoljeća na našim sveučilištima i u našim srednjim i osnovnim školama. Da bismo shvatili ovu naizgled kontradikciju zahtijeva hrabrost, i pošto ljudi ne žele imati tu hrabrost, oni spavaju. Zato treba reći da tko god čita izjavu kao što je ova koju sam upravo citirao, čak i ako se pojavljuje u samo par linija članka, treba se osjećati kao da ga je ubola otrovnica; jer je to kao da je cijela situacija sadašnje civilizacije osvijetljena bljeskom munje.

Suočena s ovom situacijom, što bi duhovna znanost sa svom svojom detaljnom konkretnošću imala? Ono što bi duhovna znanost imala, ja bi okarakterizirao ovako. Rimski katolička crkva, kao moćna korporacija, predstavlja zadnje uvenule ostatke četvrte post-atlantske epohe. Može se u svim detaljima dokazati da Rimski Katolička crkva predstavlja zadnji ostatak onog što je bila ispravna civilizacija za četvrtu post-atlantsku epohu, što je bilo ispravno sve do sredine petnaestog stoljeća, ali što je sada postala sjena. Naravno proizvodi kasnije evolucije često najavljuju svoj dolazak u ranijem periodu, i njeni raniji proizvodi razvlače se u kasniju epohu; ali u biti rimski katolička crkva predstavlja ono što je bilo ispravno za Europu i njene kolonije sve do sredine petnaestog stoljeća.

Znanost duha, međutim, kako je mi shvaćamo, mora dopunjavati potrebe pete post-atlantske civilizacije. Rimski katolička crkva predstavlja se u brojnim dogmama, kao samostalna struktura koja je mrtva, ali koja još postoji kao leš, nešto što zajedno visi iznutra preko dobro uređene logike, logike stvarnosti. U toj strukturi je duh, duh prošle epohe, ali to je duh. Način na koji je u njoj sadržan duh pokazao sam, mislim, u predavanjima koje sam ovdje držao o sv. Tomi Akvinskom. U tim učenjima je bio duh, u tim dogmama rimske katoličke crkve, duh koji je opažen od onih velikana čije posljednje zaostatke nalazimo kod Plotina, i drugih, i s kojim se sv. Augustin ipak na zanimljiv način morao boriti.

Od sredine petnaestog stoljeća, ono što se javilo u filozofiji, znanosti, javnom mnijenju, koncepciji svijeta, osim od rimske katoličke crkve, bilo je, uglavnom, lišeno duha. Jer duh petog post-atlantskog doba počeo se pojavljivati s takvim principima sa onima kao što su Lessing i Goethe. I on želi ući u ono što je prirodno znanstveni trend

inauguriran od Kopernika, Galilea i Keplera mogao donijeti bez duha, i iz čega su Darwin, Huxley, i tako dalje otpuhali zadnji ostatak Duha. Želi ući u to i ispuniti to Duhom. I duhovna znanost želi ispoljiti Duh koji treba biti duh petog post-atlantskog doba.

Institucija prožeta određenim duhom kao vlastitom dušom, ako će se održati kao institucija, može se boriti samo za prošlost. Zahtijevati od katoličke crkve da se bori za budućnost bila bi ludost, jer institucija koja nosi duh četvrte post-atlantske epohe ne može nositi onaj od pete. Ono što je katolička crkva postala, ono što se raširilo cijelim civiliziranim svijetom kao konfiguracija katoličke crkve, i ima svoj drugi aspekt u rimskom pravu i apstraktnosti cijele latinske kulture, sve to pripada četvrtoj kulturnoj epohi. I konfiguracija katoličke crkve je prožela cijelu civilizaciju daleko više nego ljudi misle. Monarhije, čak i one protestantske, bile su u osnovi svoje strukture latinske katoličke institucije. Za četvrtu epohu je bilo neophodno da ljudi budu organizirani u skladu s apstraktnim principima, i da određeni hijerarhijski redovi trebaju formirati osnovu organizacije. Ali ono što će doći kao duh petog post-atlantskog doba, kojeg mi težimo kultivirati kroz duhovnu znanost, ne zahtijeva tako čvrstu strukturu, ne treba strukturu organiziranu prema apstraktnim principima, već zahtijeva takav odnos jednog ljudskog bića prema drugom kako je okarakterizirano u mojoj Filozofiji duhovne aktivnosti kao etički individualizam. Ono što je ta knjiga trebala kazati o etici stoji kao ista suprotnost socijalnoj strukturi gajenoj od rimske katoličke crkve kao što u zadnjem utočištu znanost duha stoji prema rimskoj katoličkoj teologiji.

Znanost duha se uistinu nikada nije zamišljala u ulozi zaraćene strane; duhovna znanost je samo trebala izreći ono što vidi kao istinu. Svatko tko ispituje naše aktivnosti ovdje morati će priznati da nikada, nikada nisam imao agresivan stav. Naravno, treba se stalno braniti od napada koji dolaze izvana, i to je esencijalna stvar. Ali je jednostavno zahtjev doba da ono što duhovna znanost treba dati mora biti navedeno sasvim konkretno. Treba se sjetiti da moderna civilizacija spava, i da je Rim budan. Da je Rim budan otkriveno je u moćnoj drami umotanoj u Dogmu o bezgrješnom začecu; u objavi Enciklike iz 1864, sa svojim Syllabusom proklinjući osamdeset modernih istina; u Deklaraciji o nepogrešivosti Pape; u imenovanju Sv. Tome Akvinskog službenim filozofom katoličkog svećenstva; i konačno u anti-modernističkom zavjetu za kler koji podučava.

Suočeni s rastućim valom darvinizma, suočeni s rastućim valom naturalizma pedesetih, napravljeno je nešto što, premda se to može razumjeti samo iz duhovnih zahtjeva četvrte post-atlantske epohe ipak baca rukavicu ispred sveg tog rastućeg materijalizma. Ostatak svijeta dopušta da dođe, ili se u najboljem slučaju suprotstavlja budalastim argumentima kao što su oni od Euckena. Rim, međutim, postavlja Dogmu o bezgrješnom začecu, koja jasno kaže: "Naravno, nitko ne može prihvatiti Bezgrješno začecu i u isto vrijeme ga pripisati darvinizmu; dakle uspostavljamo nekompatibilnost dvije stvari". Ne više od desetljeća kasnije, cijela struktura moderne koncepcije svijeta, lišena duha, je osuđena od Syllabusa. Definicija Dogme o bezgrješnom začecu je već odstupanje od ranijeg tradicionalnog razvoja

katoličke crkve. U čemu se dakle u ranijim vremenima sastojalo definiranje od ekumenskog koncila? Unutar katoličke crkve temeljni uvjet za definiranje bilo koje dogme — samo navodim, ne kritiziram — je da je koncil na kojem su se sakupili Očevi, jer je dogma trebala biti definirana, trebao biti osvjetljen od Svetog Duha; tako da je u stvari tvorac dogme Sveti duh. To je zbilja pitanje prepoznavanja da li je zaista Sveti duh bio inspirator dogme koja je definirana. Kako se to zna, kako oni to znaju? Jer ono što će od ekumenskog koncila biti definirano kao dogma već je bilo mišljenje cijele katoličke crkve. Sada to nije bio slučaj s doktrinom o Bezgrešnom začecu; stoga, narušen je jedan od temeljnih principa katoličke crkve, princip koji zahtijeva da doktrina bude napravljena dogmom jedino ako su vjernici već prije izrazili sklonost prema tome. Naravno, s obzirom na ove moderne definicije dogme, već se živi u događajima pete post-atlantske epohe; i nije više bilo lako kao u Srednjem vijeku pripremiti vjernike da među njima prevlada uvriježeno mišljenje koje zatim može biti definirano. Ali vidite, tlo je bilo dobro pripremljeno — priprema se zaista odvijala kroz zadnja tri ili četiri stoljeća za ova zadnja otkrivenja; odnosno, ova zadnja otkrivenja za sada. Čak je i tada rimska katolička crkva već bila budna; i ako se sjetite kada je jezuitski red osnovan, lako ćete izvući zaključak da je osnivanje reda esencijalno povezano s činjenicom da je trebalo naći neka sredstva za prevladavanje teškoća rada sa vjernicima u modernim vremenima i općenito uzeti te teškoće u obzir. Treba obratiti pažnju kako su se stvari odvijale. Samo navodim, ne kritiziram. 1574 je bila godina kada su stanovnici Luzerna sami izrazili želju za jezuitizam. Ponoviti ću da je to bio Canisius, neposredni učenik Ignacija Loyole, tko je osnovao jezuitski koledž u Freiburgu 1580 koji je kasnije uspostavio svoju koloniju u Solothurnu. Želio bih također, reći da su nakon ukidanja jezuitskog reda od Klementa XIV, jezuiti, naravno, nestali iz Švicarske, i nastavili su svoje aktivnosti jedino u zemljama Fredericka II od Prusije i Katarine od Rusije, kojima jezuitski red zaista duguje nastavak svog postojanja.

Ali u ovoj iznimnoj međuvladi između zabrane jezuitskog reda 1773 od Klementa XIV i njegovog ponovnog postavljanja od Pia VII 1814, ipak su se dogodile čudne stvari. Jer vidite, tijekom tog intervala, u Sionu, na primjer, institucija koja je bila vođena od jezuita je naravno ostala; i u stvari uglavnom, također, u njoj su ostali isti učitelji; jedino što su do 1773 ti učitelji bili jezuiti, a od tog datuma nadalje više nisu bili jezuiti, već se govori o Očevima vjere kao učiteljima u tim institucijama. Stoga, nije iznenađujuće da su nakon što je Pio VII 1814 povukao dekret Klementa XIV, te jezuitske kolonije bile ponovno uspostavljene — u Brižu iste godine, u Freiburgu 1818, u Schwiezu 1836.

Nije moj zadatak kritizirati ove stvari, ali želim da o njima znate, i želio bih dalje reći ovo. Iz mojih objašnjenja vidjeli ste da je od 21-og srpnja 1773, kada je Klement XIV izdao bulu “Dominus ac Redemptor Noster” dok Pio VII nije napravio da se pojavi njegova bula “Solicitude omnium Ecclesiarum”, jezuitski red je bio službeno zabranjen. Sada dolazi nešto iznimno. Postoje memoari napisani od čovjeka koji se zvao [Cordara](#), jezuita, takvog koji je prošao sve stupnjeve jezuitskog reda. Iz njegovih memoara vidljivo je da nije bio neznalica kao grof Hoensbruch, čiji su govori i spisi nevažni, jer, naravno, jezuiti su pametni a Hoensbruch je veoma glup. Tu se ne radi o

nespavanju u odnosu na ove stvari danas, već o znanju kako razlikovati važno od nevažnog. Želim spomenuti jednu točku iz Cordarinih memoara, gdje napominje da je čudno da je jezuitski red trebao biti zabranjen od Pape Klementa XIV, koji je imao velikih simpatija za jezuite i u isto je vrijeme bio veoma tolerantan čovjek i nije bio glup. Tako Cordara daje papi Klementu izvrsne osobine, gotovo ga diže u nebo, unatoč činjenici da je zabranio jezuite. Prema tome, Cordara se naravno pita kako to da je morao biti zabranjen od ovog obzirnog pape. "Treba se pitati", kaže Cordara, "koje su bile namjere božanske mudrosti kod zabrane jezuita i zašto je dopuštena?" Sada, naravno, Cordara je bio jezuit, ali i čovjek koga su oni podučavali da misli logično, i dakle, on se ne pita apstraktna pitanja već veoma konkretna. On kaže, "Moramo pogledati kakva je krivnja Reda", i nastavlja, "Ja nalazim da što se tiče morala, jezuitski red krasno radi; kao i po pitanju poroka i slično, vrlo smo striktni, to nitko ne može poreći. Ali vrlo smo popustljivi prema svemu što ima prirodu ogovaranja, klevete, i zlostavljanja". Cordara u stvari kaže da je Bog vjerojatno dopustio zabranu jezuitskog reda od Pape Klementa XIV jer se u Red postepeno uvukla izvjesna tendencija za ogovaranje, klevetu, i zlostavljanje. Ja sada ovo ne kritiziram, samo navodim činjenice. Jedino želim dodati da jezuit Cordara dalje kaže: "Jedan od naših glavnih propusta je ponos, zbog kojeg gledamo sve ostale redove kao nepotrebne i beznačajne, i sav sekularni kler kao beznačajan".

Sada, ako sakupimo zajedno sve što je rečeno u ovim memoarima, ne kao prigovor jezuitskom redu već kao vrstu *mea culpa*, kao ispitivanje savjesti od jezuita, na prvom mjestu nalazimo težnju za političkom moći; drugo — ponos, aroganciju; treće — prijezir drugih redova i sekularnog svećenstva; četvrto — gomilanje bogatstva. Ali ako se postepeno upozna što znači održavati mrtve, uvenule istine pomoću moći, ne može se napraviti bolje nego koristiti ovakav Red za njihovo održavanje. Rimski katolička crkva sa Pijom VII je dobro znala što radi. Otpustila je svoj dug zahvalnosti svjetskoj povijesti, povijesti napravljenoj od Fredericka II, Kralja Pruske, i Katarine od Rusije, oboje sada umrlih, kada je ponovno uspostavila jezuitski red. I među prvim 'stranim' jezuitima koji su podučavali ovdje u Švicarskoj ponovno su bili mnogi koji su bili zaštićeni od Katarine, mnogi koji su se vratili iz Rusije. Sve to možete pročitati u relevantnim povijesnim dokumentima.

Možete vidjeti, dakle, da je Rim bio sasvim budan i unaprijed napravio neophodne pripreme. Veoma budna priprema je napravljena. Sada dolazi slijedeći korak, proklinjanje svega što uzjaše na valu znanosti — zrelog za proklinjanje pošto je nakon četiri stoljeća napora da se istjera duh, ona ostala lišena duha i čovječanstvo nastavilo spavati. Slijedeći korak je Enciklika iz 1864 sa Syllabusom. Ako je definicija dogme o Bezgrešnom začecu već bila u prekidu sa svim ranijim običajima katoličke crkve, bez sumnje ono što je objavljeno u Doktrini o nepogrešivosti činilo je daleko veći prekid. Jer sve oštroumlje primijenjene logike katoličke crkve je bilo potrebno da opravda tvrdnju da je Papa nepogrešiv nakon što je Papa Klement XIV 1773 zabranio Jezuitski red, a njegov nasljednik Papa Pio VII 1814 ga je ponovno postavio. Može se navesti znatan broj ovakvih stvari. Ali logika koja je bila tako dobro kultivirana nije primijenjena da proizvede jasno definirane koncepte. Ono što je bilo potrebno je dobro oblikovani koncept koji može opravdati nepogrešivost. Nije ono što Papa izrazi

kao njegovo privatno mišljenje gledano kao nepogrešivo, samo ono što kaže 'ex cathedra'. Tada nije bilo nužno odlučiti da li je Klement XIV ili Pio VII bio nepogrešiv, već da li je Klement XIV ili Pio VII govorio 'ex cathedra' ili privatno. Klement XIV mora da je govorio privatno kada je zabranio jezuitski red, a Pio VII 'ex cathedra' kada ga je ponovno postavio! Ali, vidite, problem je da Papa nikada ne kaže da li govori 'ex cathedra' ili privatno. To još nikada nije kazao! Treba priznati da je u pojedinom slučaju teško razlikovati da li je predmet dogme o nepogrešivosti, ali dogma je tu, i s njom je zadan dobar udarac onome što može proizaći kao elementarna kultura pete post-atlantske epohe. Tada je postalo nužno povući posljedice i to je dobro napravio Papa Leo XIII, čovjek pun uvida i veoma velike inteligencije. Papa Leo XIII je težio prilagoditi filozofiju Tome Akvinskog kakva je bila u četvrtoj post-atlantskoj epohi. Crkva je trebala tu filozofiju koja je toliko velika ali velika za zadnju kulturnu epohu, jer, naravno, objektivno sve što se putem filozofije poslije pojavilo je malo u usporedbi s onim što je kao filozofija cvjetalo u skolastici. Ali ono što je malo je još početak, dok je ono što je bilo u skolastici bilo na kraju, u klimaksu.

Sada se moramo sjetiti da čovječanstvo ipak pokušava napredovati i stoga se desilo da su, i u sferi prirodno znanstvenih istraživanja i povijesnih istraživanja, iskrsnuli čudni hirovi među katoličkim klerom. Dakle, sada je postalo nužno usvojiti jake mjere za potporu katoličke doktrine izvedene od Sv. Augustina. Otuda i zavjet protiv modernizma.

Sada naravno, moji dragi prijatelji, ništa se ne može reći protiv svega toga, ako tome teži bilo koja zajednica iz slobodnog impulsa, ali od kada su 1867 Jezuiti bili opet dopušteni u Munichu, jezuitski svećenik je tada u svojoj prvoj propovijedi rekao da pravila reda zabranjuju jezuitima da se miješaju u politiku, da jedan jezuit nikada nije imao udjela u politici; čini mi se da moderan čovjek nije sklon vjerovati tome. I to uskoro postaje drugačije. Sve do tog vremena nije u stvari bilo moguće naći adekvatnu mjeru.

Moji dragi prijatelji, ono što vam stvarno želim prenijeti je da će svi oni koji ozbiljno žele znanje, napredak i dobro za čovječanstvo morati prepoznati trostruku prirodu socijalnog organizma. Jer koliko se malo mjera koristi od rimske katoličke crkve pokazalo se tijekom njemačke 'kulturne' kampanje. Ali ono što vam prvenstveno želim prenijeti je kako su ljudi spori da više što, kao nužna posljedica duhovno znanstvenih težnji, mora doći u svijet kao impuls za trostruko uređenje društva. To je ono što trebamo, budno razumijevanje fenomena vremena.

Sada, moji dragi prijatelji, uronio sam u temu u koju inače ne bih ušao da nije bilo nedavnih događaja ovdje, za koje ćemo vidjeti daljnji razvoj. Znae da ću u subotu dati javno predavanje "Istina o Antropozofiji i njena obrana od neistine". Ali u svakom slučaju slijedeće subote moram nastaviti komentare koje ne mogu danas završiti. Dakle slijedeće subote u sedam i trideset opet ćemo se ovdje naći, premda u ponedjeljak moramo početi putovanje. U ovakvim uzburkanim vremenima ne može

se drugačije, i tako u subotu, unatoč paljenju naših plakata, ovdje će se održati javno predavanje.

RIMSKI KATOLICIZAM 3/3

Dornach, 6 lipnja 1920

Moji dragi prijatelji,

Primijetiti ćete da sam u svim mojim predavanjima zadnjih godina naglašavao važnost, i za duhovnu i za socijalnu evoluciju čovječanstva, širenja onog što mi duhovni znanstvenici zovemo rezultat inicijacijskog istraživanja. Također znate da sa riječju inicijacija, koristeći drevni izraz, shvaćamo gledanje u duhovni svijet odvojen od našeg fizičkog-čulnog svijeta nekom vrstom vela; vela koji veoma lako vodi u iluziju. Ono što je prvo dano čovjeku je fizičko-čulni svijet, i on koristi taj svijet bilo u vezi svakodnevnog života ili u vršenju onog što danas zovemo znanost. On kombinira percepcije u fizičkom svijetu sa svakakvim konceptima, idejama i tako dalje; ali sve to ga ne vodi iza svijeta čula; i možemo reći da je jedini način kako ljudsko biće u običnom životu može u određenoj mjeri gledati iza i iznad čulnog, da je to sanjanje. Sanjanje je, kako ga doživljavamo danas u običnom životu, samo bijedna imitacija onog što se može nazvati doživljajem u nadčulnom svijetu. Nadčulni svijet ne treba biti percipiran s istim stupnjem svijesti kojeg netko ima u običnom životu, stupnjem svijesti koji nije prisutan u stanju sna, već sa sviješću višeg stupnja. Da bi doživjeli nadčulni svijet, svijest treba unaprijediti, doći u stanje koje ima sličan odnos prema onom u običnom životu, u običnoj svijesti, kao što je onaj što obična svijest ima prema svijesti spavanja, ili u svakom slučaju prema svijesti sna. Dakle mora se dogoditi neka vrsta buđenja iz obične svijesti. Stoga je san, naravno, samo jadna imitacija onog što se doživljava u tom drugom stanju.

Ali u stvari san se daleko manje razlikuje od običnog mišljenja nego što se vjeruje da je to slučaj. Kada postanete svjesni svijeta slika u običnom snu, on je u svom sadržaju esencijalno isti kao i ono što je u pozadini nečijih misli, jedino što kod mišljenja ljudsko biće ulazi u drugi svijet kroz njegova osjetila; i prema tome što je uređeno u snu od same analogije, u mišljenju je uređeno u skladu sa sasvim vanjskim odnosima, uređeno je percepcijom vanjskog svijeta čula, u skladu s onim što nam taj svijet govori. Neku vrstu dokaza za ovo možete imati ako sjednete i zatvorite oči, ili recimo da ste lijeni i dopustite vašim mislima da odlutaju, i zatim primijetite kako su odlutale, primijetite da kako ih prizivate u vaš um, da teško među njima možete naći više povezanosti nego što nalazite u događajima sna. Obični nekontrolirani tijek čovjekovih ideja se u izvjesnom smislu podčinjava istim zakonima kao i onaj u snu. Samo kroz naša osjetila okrenuti smo od naših snova. I čim utišamo naša osjetila, zaista počinjemo sanjati. Ova aktivnost sna treba biti intenzivirana. Treba biti tako organizirana da postane prožeta sviješću višom nego što nam je obično čula dodjeljuju. Tada se javlja imaginativna svijest, i zatim postepeno dolazi inspiracijska svijest, o kojoj sam vam kazao jučer na mojem javnom predavanju, da je priznata od Tomizma kao mjerodavan izvor spoznaje.

U našoj znanosti inicijacije, dakle, imamo rezultate ovakvog intenziviranog stanja svijesti. Poteškoća u sadašnjoj evoluciji čovječanstva i onoj u bliskoj budućnosti je da

će čovječanstvo sasvim izvjesno trebati ovu znanost inicijacije, i neće moći nastaviti bez nje, jer ako samo materijalističko znanje koje se razvilo u zadnja tri ili četiri stoljeća nastavi prožimati ljudsku evoluciju, stanja kao ovo koje sada doživljavamo u sadašnjem socijalnom kaosu civiliziranog svijeta stalno će se ponavljati, isprekidana jedino kratkim intervalima. Ono što je znanost mogla dati čovječanstvu od sredine petnaestog stoljeća zasigurno je bilo dovoljno za pravljenje tehničkih otkrića; bilo je dovoljno da se Zemljom proširi mreža trgovine i poslovne povezanosti, ali nije dovoljno za stvaranje socijalnog uređenja prilagođenog svijesti sadašnjeg čovječanstva. To je nešto što treba ostvariti postupno. Dok god znanost naših sveučilišta, naše priznato javno obrazovanje, odbija znanost inicijacije, dok god je priznata samo vanjska, materijalna znanost, do tada će čovječanstvo stalno biti u škripcu kaotičnih socijalnih uvjeta, kakve mi danas imamo. Samo znanost inicijacije će moći sačuvati čovječanstvo budućnosti od ovakvih kaotičnih socijalnih uvjeta. Iznad svega, znanost o inicijaciji će onim ljudskim bićima koji joj pristupe moći dati svijest o činjenici da je život na Zemlji, u koji ulazimo kroz vrata rođenja, nastavak duhovnog života koji smo vodili u nadčulnom svijetu između zadnje smrti i ovog sadašnjeg rođenja. Znae da se o duhovnom životu koji prethodi našem rođenju ili začecu ne govori u crkvama našeg modernog civiliziranog svijeta. Nikada se ne spominje, i to iz sasvim određenog razloga. Zato što je u određenoj točki vremena, koja se podudara s grčkom evolucijom između Platona i Aristotela, sva svijest o prenatalnom duhovnom životu bila izgubljena. Platon je jasno govorio o tom životu, ali Aristotel je žestoko branio teoriju da se svaki puta kada je na Zemlji rođeno ljudsko biće, sasvim nova duša ujedinila s njegovim fizičkim tijelom. Aristotelovska doktrina je da je za svako fizički rođeno ljudsko biće stvorena nova duša.

Sada ako netko ima takav pogled, ne može reći drugačije nego da život koji počinje sa smrću, koji čovjek započinje odbacujući fizičko tijelo — i o tome Aristotel također govori — nastavlja postojati i više ne silazi na Zemlju. Jer, naravno, ukoliko se ne govori o prenatalnoj egzistenciji, nije opravdano vjerovati drugo nego da čovjek nakon smrti zauvijek ostaje u duhovnom svijetu. To je već vodilo Aristotela da izvuče neke veoma teške zaključke. Na primjer, raspravljao je da ako je ovdje na Zemlji netko između rođenja i smrti vodio takav život da je opteretio svoju dušu sa zlom, to ljudsko biće je zauvijek prisiljeno gledati natrag na to zlo, koje se nikada ne može ispraviti ili prebroditi. Tako prema gledanju Aristotela, kada čovjek umre, on vječno mora gledati natrag na jedan zemaljski život za koji mora ispaštati.

Ova doktrina Aristotela u potpunosti je preuzeta od katoličke crkve, i kada je u Srednjem vijeku crkva tražila filozofiju koja bi nosila njenu teologiju, preuzela je, s obzirom na život duše, Aristotelovsku doktrinu, i još se i danas može prepoznati njen eho u ideji o vječnoj kazni u paklu.

Sada, nakon što su tisućama godina imali ovu doktrinu o porijeklu duše s tijelom utisnutim na nju, kako je shvatljivo da se ljudi opet mogu osloboditi i doći do istine? To mogu jedino primajući novu znanost duha. Bez te obnove znanosti duha čovječanstvo neće moći prihvatiti život prije rođenja kao opravdano vjerovanje ili, radije, prije začeca. Samo promislite što to znači za cijelu evoluciju čovječanstva ne

govoriti o prenatalnom životu. Kada u današnjim crkvama čujemo samo o životu nakon smrti, to jednostavno budi instinkte povezane s čovjekovim egoističkim željama da se smrću ne ugasi.

Moji dragi prijatelji, esej, potpuna studija je potrebna — “O kultiviranju ljudskog egoizma od crkava” — U takvoj bi studiji trebalo istražiti prave motive o kojima se radi u propovjedima i doktrinama svih standardnih religijskih denominacija, i svugdje će se naći da se pozivaju egoistički instinkti čovjeka, posebno instinkt za besmrtnost nakon smrti. Ova studija se može proširiti na više od tisuću godina, i vidjelo bi se da su te religijske denominacije, eliminirajući život prije rođenja pod utjecajem Aristotela, u najvećem stupnju njegovale egoizam u ljudskoj prirodi. Crkve, kao kultivatori najdubljih egoističkih instinkta, predmet su vrijedan proučavanja. Danas daleko najveći dio religijskog života modernog civiliziranog svijeta potiče na ljudski egoizam. Taj egoizam se može osjetiti u izjavama koje mogu citirati desetke. Stalno se piše, posebno u pastoralnim pismima, “ta duhovna znanost se zaokuplja svakakvim znanjima o nadčulnim svjetovima, ali to čovjeku ne treba. Treba jedino imati nevinu svijest o svojoj vezi s Kristom Isusom”. To govore i pastori i vjernici; ta nevinna veza s Kristom Isusom je uvijek naglašavana. To se stavlja u prvi plan s ogromnim ponosom protiv onog što je, naravno, daleko manje jednostavno postići — prodiranje u konkretne detalje duhovnog svijeta. To se stalno propovijeda. Stalno se čovjeka vodi da vjeruje da može biti najviše kršćanin kada najmanje koristi svoje duševne snage, kada najmanje teži nešto jasno misliti s onim što zove njegova Krist svijest. Ta Krist svijest mora biti nešto što čovjek stječe potpunom nevinošću — tako kažu nemarni. I najdraže im je kada im se kaže da je Krist uzeo sve grijehe čovječanstva na Sebe, i iskupio čovječanstvo preko svoje žrtvene smrti, bez da ljudi bio što trebaju sami napraviti. Sve to ukazuje da preko žrtvene smrti Krista, besmrtnost je nakon smrti zajamčena; ali u čovječanstvu to samo teži pothranjivanju najekstremnijeg egoizma. Tom kultivacijom egoizma sa strane crkava, konačno smo doveli do onoga što danas sviće u cijelom civiliziranom svijetu. Pošto je taj egoizam tako naširoko kultiviran, čovječanstvo je postalo ono što je danas. Samo promislite da ljudsko biće, ne samo teoretski s idejama i konceptima, već cijelim unutarnjim životom duše dosegne istinu da ovaj zemaljski život u koji je ušao rođenjem postavlja pred njega obvezu ispunjenja misije koju je donio sa sobom iz života prije rođenja! Samo promislite kako bi nestao egoizam ako bi ta misao ispunila naše cijele duše, ako bi se na ovaj zemaljski život gledalo kao na zadatak koji treba ispuniti jer je povezan s nad-zemaljskim životom kroz koji smo prethodno prošli! S egoizmom se borimo s osjećajem koji se u nama komeša kada pogledamo na život na Zemlji kao na nastavak nad-zemaljskog života, baš kao što je njegovano od religijskih denominacija da govore samo o životu nakon smrti. To je ono što je bitno za čovjekovo socijalno zdravlje, obnoviti činjenicu o njegovoj pred-egzistenciji u svijesti sadašnjeg i budućeg čovječanstva, i naravno ideja reinkarnacije je neodvojiva od one o pred-egzistenciji ljudske duše.

Dakle možemo reći da je sama katolička crkva prihvatila Aristotelovsku doktrinu i načinila je vlastitom dogmom; ali tu dogmu sada treba zamijeniti s višim znanjem o ponavljanju ljudskih života, o pred-egzistenciji, koju je Aristotel prvi jasno izostavio.

Vidite, ako možete procijeniti koliku važnost za čovječanstvo ima ako apsorbiramo određene elemente u njegov najskriveniji život duše, tada ćete prepoznati što to znači za čovjekov život osjećaja u najširem smislu. To znači da ljudska bića dobiju sasvim drugu svijest o sebi. Sada, moji dragi prijatelji, ovom što je upravo rečeno dodajmo, riječi Sv. Pavla, da ova obična svijest mora sve više postati prožeta sviješću, “Ne ja, već Krist u meni”. Kada na sebe gledamo kao nekako drugačije, Krist će u nama također postati drugačiji. Ako na sebe gledamo kao na nešto što je, čak i s obzirom na duševno-duhovno, nastalo tek rođenjem, tada će naravno Krist biti jedino u onome što je nastalo sa sadašnjim rođenjem, i imati samo zadatak nošenja naših duša kroz vrata smrti i dalje kroz vječnost. Ali ako znamo da smo imali prenatalni život, možemo također znati da je sam Krist Onaj tko nam je dao misiju za ovaj život na Zemlji, da moramo razviti vlastite snage, da u tim snagama moramo naći Njega, da Ga moramo tražiti u najboljem što imamo u nama, najboljem u našem duhu i duši.

Katolička crkva, odstranivši duh na osmom ekumenskom koncilu u Konstantinopolu godine 869 uvijek je vodila računa da oni koji joj pripadaju nikada ne razmišljaju o stvarnoj psiho-duhovnoj prirodi čovjeka. Crkva je postavila na tom koncilu da se čovjek sastoji samo od tijela i duše, iako duša ima nekoliko duhovnih atributa; ali da je gledati da se čovjek sastoji od tijela, duše i duha heretički, i kada je jezuit Zimmerman iznio određene zamjerke znanosti duha, računao je za njen najdublji grijeh ponovno utemeljenje valjanosti trihotomije, deklariranje da se čovjek sastoji od tijela, duše i duha. Jer time prava priroda čovjeka i također njegova prava veza s Kristom mora neizbježno doći na svijetlo. Ali ono na čemu je Crkva sve više radila je da čovjek *ne* dođe do pravog razumijevanja njegove prave veze s Kristom. Možemo reći, moji dragi prijatelji, da se razvoj zapadnih crkava sastoji u navlačenju sve gušćeg vela nad stvarnom tajnom Krista.

Vidite, u osnovi, sve institucije su građene na vanjskim apstrakcijama. Kada je država mlada ima malo zakona i ljudi su relativno slobodni od okova. Što duže država postoji, i posebno što duže različite stranke primjenjuju njihove pametne argumente, donosi se više zakona dok konačno više nitko ne zna gdje je, jer više nema samo jedan zakon, već je sve upetljano u mrežu isprepletenih zakona iz koje se veoma teško osloboditi.

Takav je slučaj također i s crkvama; kada crkva počinje krčiti svoj put u svijetu, ima relativno malo dogmi; ali čovjek mora imati posla, i baš kao što državnik uvijek donosi zakone, tako i crkvenjak stvara sve više dogmi, dok na kraju sve ne postane dogma, dogma postaje konsolidirana. Tek od vremena kada je skolastika bila na vrhuncu ta konsolidacija dogme je posebno primjetna u modernoj civilizaciji. Svatko tko stvarno temeljito proučava skolastiku Albertusa Magnusa i Tome Akvinskog naći će da je u njihovo vrijeme sve povezano s dogmom još bilo fluidno, još stvar rasprave, takve rasprave su u stvari još odvijane. Istina, u periodu skolastike već je bila određena opozicija unutar zapadne crkve. Postojala je opozicija između dominikanaca i franjevac. Dominikanski red, kojeg je skolastika bila cvijet, razvio je svoje znanje preko striktno logičnih ideja. Red franjevac je to odbio; Franjevci su sve željeli postići preko nevinog osjećaja. Neću sada ući u odnos između dominikanskog i

franjevačkog učenja, ali želim da zamislite na što bi to danas sličilo ako bi se ljudi tako žestoko borili oko sadržaja dominikanske i franjevačke doktrine kao što su to radili u Srednjem vijeku, kada su tako slobodno raspravljali dogmu. Naravno, rimski biskup je čak i u to vrijeme proglašavao ljude hereticima; i mogao je tako dugo, da mu svjetovne vlade nisu došle u pomoć i spaljivale ljude koje je on jednostavno želio prokleti. Kod ove stvari treba priznati da veća ljaga pada na svjetovne vladare. Sve to nije spriječilo da bude slobodne rasprave u katoličkoj crkvi u to vrijeme. Ta slobodna rasprava je postupno sasvim eliminirana. Slobodna rasprava je nešto što katolička crkva, kako je vrijeme prolazilo, nije podnosila. I zašto ne? Jer se sasvim nova svijest rađala u čovječanstvu. To je bila transformacija svijesti ljudi, koja se odigrala, kako sam često objašnjavao, sredinom petnaestog stoljeća. Ljudska bića su sve više željela formirati vlastite prosudbe iz dubina svoje duše. U Srednjem vijeku nije bilo tako. Ljudi su imali neku vrstu javne svijesti, i samo je malo učenih ljudi, pravih učenjaka, moglo dosegnuti iznad toga. Oni su mogli evoluirati iz te zajedničke homogene narodne svijesti jer su bili obučeni u skolastici. To također vrijedi za određeni broj koji su bili obučeni u rabinskim učenjima. Općenito, međutim, čovjekova svijest je bila homogena. To je bila zajednička svijest, obiteljska svijest. Ali se pojedinačna svijest sve više razvijala.

Sada, jedna stvar koju je katolička crkva uvijek imala, pošto je privlačila visoko obrazovane ljude, bilo je povijesno predviđanje. Katolička crkva zna vrlo dobro ovo što sada govorim, da je princip modernog razvoja njegovanje pojedinačne svijesti ljudi — ali katolička crkva ne želi dopustiti toj pojedinačnoj svijesti da nikne. Ona želi održati tu tupu javnu svijest, iz koje se izdvajaju samo oni koji su primili skolastičko obrazovanje. Sada, moji dragi prijatelji, postoji veoma dobar način održavanja ove tupe javne svijesti — ona je uvijek tupa. I to je ugasiti običnu svijest koju osoba ima kada god koristi svoje osjetilne organe, potpuno je podčiniti. Baš kao što san gasi običnu svijest, svijest je slično podčinjena u svrhu da se od nje načini tupa javna svijest. Jedna je od mnogih karakteristika sna da je u vezi mnogih stvari on lažov. Ili biste porekli da je san lažov, da predstavlja stvari koje nisu istinite? To, međutim, nije zbog sna već zbog podčinjene svijesti da kada sanjamo ne možemo testirati što je istinito a što nije. Stoga je to jedna od osobina te podčinjene svijesti da odnosi ljudskim bićima mogućnost razlikovanja istine od neistine. Ako je sada netko upućen u te stvari, što čini? Priča ljudima pod autoritetom stvari koje nisu istinite, i to radi sustavno. Time podčinjava njihovu svijest zamagljenom stanju svijesti sna. Time uspješno potkopava ono što od sredine petnaestog stoljeća teži izaći kao pojedinačna svijest u dušama ljudi. To je fina obveza tako raditi pod autoritetom kao pisati članke koji se sada pojavljuju u “Katholischen Sonntagsblatt”; jer tako se uspješno sprječava ljude u razvijanju na način na koji bi trebali od sredine petnaestog stoljeća! Premda pojedinac ne mora to znati, cijela hijerarhija je iza onog što se u tom smislu događa, i organizira stvari iznimno dobro. Ako netko vjeruje da se ove stvari događaju samo iz naivnosti ili čisto iz zlobe, pravi veliku pogrešku. Naravno, moramo se suprotstaviti lažima i neistini svim raspoloživim sredstvima, ali ne smijemo vjerovati da te laži proizlaze iz jednostavnosti ili čak iz vjerovanja da se govori istina; jer kada bi ti ljudi govorili istinu, ne bi postigli ono što žele postići, odnosno podčiniti svijest namjerno govoreći ljudima laži, i to je moćan i dijaboličan poduhvat.

Sada, moji dragi prijatelji, ovo, također, mora biti kazano sasvim iskreno. Jednostavnost je potpuno na drugoj strani. Jednostavnost danas nije na strani katoličke crkve već na strani njihovih oponentata. Oni ne vjeruju da je katolička crkva velika na način koji sam upravo opisao; oni ne vjeruju da je katolička crkva davno predvidjela da će socijalni uvjeti koji danas vladaju u Europi jednog dana doći, i da je katolička crkva poduzela vlastite mjere da se u ovim uvjetima osjeća njen utjecaj. Ono što katolička crkva namjerava kreirati je most između najradikalnijeg socijalizma, komunizma, i vlastite dominacije.

Vidite, to veličanstveno predviđanje je nešto što treba prepoznati u svemu što ima pravu duhovnu osnovu, duhovni temelj koji je ukorijenjen u pravom duhovnom životu, a ne samo u apstrakciji. Vidite, sa svim tim modernim prosvjetljenjem ne dolazi se do ničeg što ima dalekosežni značaj u tijeku ljudske evolucije. Ali ceremonije prakticirane u katoličkoj misi daleko su značajnije nego sve propovijedi s evangelističke govornice, jer su one djela izvršena u čulnom svijetu, i u njihovoj formi one su u isto vrijeme nešto što dočarava duhovni svijet u fizičkom svijetu. Iz tog razloga katolička crkva nikada se nije željela lišiti magičnog sredstva rada na ljudskim bićima. Ta magična sredstva postoje. I ne smijemo vjerovati da bilo što drugo osim ponovnog ulaska u duhovni svijet u svojoj iskrenosti i čestitosti može biti efikasno protiv tih stvari. I kao ono što bi mogli zvati vanjski znak da je katolička crkva uvijek imala vezu s duhovnim svijetom, možete uzeti nešto što sam nekolicini već rekao.

U prvom desetljeću dvadesetog stoljeća izdana je papinska Enciklika koja je objavila da su razne stvari heretičke. Papinska enciklika govori na takav način da uvijek iznosi o kojoj se doktrini radi i zatim kaže: “Tko god to vjeruje to je anatema”. Tako citira neku doktrinu iz neke od knjiga Haeckela ili nekog drugog, i zatim kaže: “Tko god to vjeruje to je anatema”. Ne kaže što je ispravno, već kaže: “Tko god to vjeruje to je anatema”.

Sada, vidite, inicijacijska znanost čini uvijek mogućim istraživati ovakve stvari, i sebi sam dao zadatak da napravim određena istraživanja u vezi te Enciklike. Dužan sam reći da ovdje, kao i u mnogim drugim stvarima, ono što je objavljeno od Pape “ex cathedra” u isto je vrijeme povučeno iz duhovnog svijeta. Mislim na ono što je utjecalo u tu Encikliku da je došlo dolje od duhovnog svijeta. Ali na izniman način potpuno je preokrenuto! Svugdje gdje je trebalo biti ‘da’ stajalo je ‘ne’, i obratno. To je nešto — i mogu dati druge primjere — što pokazuje da Rimski katolicizam ima danas neku vrstu stvarne veze s duhovnim svijetom ali takvu koja je iznimno štetna za čovječanstvo. Stoga, ne treba nas iznenaditi da u usponu moderne duhovne znanosti vidi nešto čega se po svaku cijenu želi riješiti, jer, moji dragi prijatelji, kakav je učinak ove nove znanosti duha? Ona donosi svijest o prenatalnom životu, pred-egzistenciji. To ne može biti! Ni pod kakvim okolnostima se to ne može dogoditi! Dakle duhovna znanost mora biti prokleta; jer duhovna znanost privlači čovjekovu pažnju na njegovo vlastito biće, čini ga svjesnim da se sastoji od tijela, duše i duha. Ni pod kakvim okolnostima to ne smije biti; dakle duhovna znanost mora biti prokleta. Ljudi bi vidjeli, na primjer, da je dogma o vječnom prokletstvu u paklu aristotelovska posljedica stvaranja duše pri fizičkom rođenju. Recimo da katolički teolog danas

studira vezu između Aristotela i skolastike, i opaža da je skolastika izvukla svoj dokaz o porijeklu duše zajedno s fizičkim tijelom iz filozofije Aristotela! Vidjeti će porijeklo dogme iza scene. Što je napravljeno da se to spriječi? Teolog se trebao zavjetovati protiv modernizma. Morao je prisegnuti da je dio njegove vjere to da nikada neće doći do povijesnog zaključka u suprotnosti s dogmama koje su dane od Rima. Činjenica da je dao taj zavjet toliko jako djeluje na njegove osjećaje da je zbunjen u svom trezvenom istraživanju i nikada ne može doći do toga da vidi da je dogma vezana s povijesnom evolucijom čovječanstva. Stvari ne mogu ostati u tom stanju ako se pojavi znanost inicijacije, i prema tom znanost inicijacije mora u svim okolnostima biti prokleta.

Zašto vam govorim ove stvari dragi moji prijatelji? Zato da stvari ne uzimate olako. Jer u našoj antropozofskoj duhovnoj znanosti to uistinu nije pitanje onakvih stvari koje se odvijaju, na primjer u Teozofskom društvu. Da se Teozofsko društvo ne treba uzimati ozbiljno jasno se može vidjeti iz činjenice da je jednog dana od većine prihvaćena cijela farsa o Krishnamurtiju kao ponovno rođenom Isusu Kristu iz Nazareta. Takva komedija je temeljena samo na licemjerju, čak iako to licemjerje mnogi uzimaju ozbiljno. Ali ono što treba izrasti na tlu antropozofije, duhovne znanosti, treba biti potraga za istinom, potpuno iskreno. Ona je prema tome nešto što, kao što je katolička crkva sasvim svjesna, prodići iza scene, do onog što ne smije biti otkriveno ako će ta crkva održati dominaciju u svijetu na koji polaže pravo.

Sve ovo vam govorim jednostavno iz razloga da vam pokažem da se ove stvari ne smiju uzimati olako. Jer treba biti prepoznato da je katolička crkva pokazala veliko predviđanje. Iako pojedina ovca slijedi vođu i samo sluša zapovijedi, iako može ignorirati što sistematsko laganje znači za cijelu evoluciju čovječanstva — iako pojedinac ne zna ništa i radi što mu se kaže, cijeli sustav je savršeno dobro utemeljen, jer će u laži mnogi vjerovati.

S druge strane postoji naivno vjerovanje da sve vanjsko fabriciranje prirodnih zakona koji danas čine predmet našeg sveučilišnog obrazovanja može biti od značaja za dalji razvitak čovječanstva, da sve te besmislice o očuvanju materije i energije mogu biti značajne za dalji razvitak čovječanstva! Danas ljudi bez predrasuda ne mogu gledati čak ni snijeg koji se pred njima raspršuje svake zime (ako žive u takvoj temperaturnoj zoni), ipak preko prekrivanja sila rasta snježnom korom jedan dio Zemlje prolazi kroz potpunu transformaciju; i narodna svijest koja govori o čistoći snijega zna daleko više od naše moderne znanosti koja govori o očuvanju materije i energije. Naravno da ovo što vam govorim mogu reći jer sam proveo mnoge tjedne pokazujući vam kako su loše utemeljeni moderni zakoni o očuvanju materije i energije, kako su u stvari u svakom ljudskom biću materija i energija uništene, kako rade prema glavi, i pojavljuje se nova materija i nova energija. Sve ove stvari su u nekim centrima dužni žestoko pobijati, i jedina stvar koja može pomoći je da što je moguće više ljudi postane svjesno sadašnjeg zadatka čovječanstva — da budu svjesni da individualna svijest mora zahvatiti svijet. To će učiniti, ali svijet može zahvatiti mudrošću ili slijepim instinktima. Ako ga zahvate slijepi instinkti doći će do potpuno anti-socijalnih uvjeta, kakvi se sada pripremaju u Rusiji. To će, moji dragi prijatelji,

postepeno prizvati anti-socijalne uvjete protiv čega će engleska ili sjevernoamerička vlada, da ne govorimo o francuskoj ili nekoj drugoj, biti apsolutno bespomoćne. Bilo bi djetinjasto vjerovati da će se engleski parlament moći nositi s onim što bi zahvatilo čovječanstvo ako bi pojedinačna svijest radila samo pomoću instinkta. Ali postoji jedna snaga koja će biti spremna nositi se s time, i to je moć Rima. Samo je pitanje kako će to biti napravljeno. Rim može utemeljiti dominion; za to ima nužna sredstva. Dakle jedino pravo pitanje nije da li će prevladati boljševizam ili anglo-saksonska buržoazija; pitanje je da li će biti anti-socijalni kaos, rimska dominacija, ili riješenost dijela čovječanstva da sebe ispuni duhom čije je priznavanje 869 na koncilu u Kontantinopolu zapadna crkva proglasila heretičkim.

Nema druge alternative nego da se čovječanstvo opredijeli da ne nastavi živjeti na način koji je prirodan kada postoje samo materijalističke misli o svijetu. Kako čovječanstvo živi u materijalističkom svijetu? Ljudi zarađuju za život u skladu s fluktuacijama tržišta; nema drugog mjerila za socijalni poredak. Nakon toga mogu imati neku filozofiju života, kao vrstu luksuza, ali samo kao luksuz. Oni za koje se pretpostavlja da su još dublji kažu da se treba uzdići u duhovni svijet i ostaviti zao materijalni svijet iza; zbilja duboka priroda ne može imati ništa s materijalnim svijetom; ne treba ništa razumjeti o materijalnom svijetu, već postati mistik i živjeti u višem svijetu! Ali čak i ove duboke prirode kao i manje duboke imaju djecu i imaju pojam o tome da ta djeca moraju “zaraditi”, da bi bilo veoma, veoma pogrešno ako djeca ne bi bila poslana u škole gdje će biti obučena za sadašnje metode zarađivanja i življenja. S time su se već sporazumjeli s postojećim stanjem stvari; time predaju ovaj materijalizam slijedećoj generaciji.

Sada kada netko ovako govori on je nezgodna osoba, i najbolje ga je jednostavno grditi, jer čuti ono što sam vam upravo kazao za većinu je ljudi kao da su ih iritirale štetočine. Sada ljudi ne vole da ih se na ovaj način iritira psihičkim štetočinama i tako se prekriju debelom kožom koja ih čini nepropusnim za ono što duhovna znanost ima za reći o sadašnjoj kulturi. To je s te strane dakle da se naivno laže; i kada je katolička crkva vidjela da su ljudi postali tako jednostrani, pobrinula se da ima posebno obučene ljude, i u tome su zaista bili indirektno vođeni od duhovnih impulsa. I utemeljenje jezuitskog reda od Ignacija Loyole kao rezultat temeljnih utjecaja iz duhovnog svijeta je jedan od najznačajnijih događaja u metapovijesti, i u njemu imamo posla s velikom duhovnom efikasnošću.

Sada, moji dragi prijatelji, moramo, naravno, među nama moći govoriti iskreno; stoga moram govoriti o velikom ali upitnom treningu jezuita. Ovom temom sam se također bavio u ciklusu “Od Isusa do Krista,” koji je neki obmanuti član isporučio u ruke klevetnika i tvorca besmislica. Znate da sam u ciklusu u Karlsruheu raspravljao temelje jezuitskog treninga. Kakva je, smijem li pitati, korist izjaviti za svaki ciklus koji je tiskao kao rukopis samo za članove, kada klevetnik ima ciklus na svom raspolaganju i može ga koristiti za pripremu svakakvih laži? Ovaj incident donosi na izvanredan način ono što sam već često govorio, da će doći vrijeme kada se više neće moći računati da su ovi ciklusi ograničeni na mali krug, jer čovječanstvo sada nije spremno da mu se u bilo čemu vjeruje. Naravno, sve napisano u tom centru je glupost

i neistina, ali je napisano ne na osnovu mojih javnih spisa, već na privatnim ciklusima koji su predani, i imam dobar razlog za vjerovati da je jedan od prvih ciklusa predan u ruke katoličkog klera bio upravo onaj u Karlsruheu o jezuitima. Jer oni sami nisu skloni tome da istina o treningu jezuita bude poznata. Svijet ne smije znati ništa o tome kako su jezuiti trenirani; svijet ne smije znati ništa o njihovoj jakoj disciplini.

Moderno čovječanstvo u svojoj jednostavnosti samo usporava vlastitu svijest. O temi jezuita apsolutno nema pravih ideja. Postoje brojni ljudi unutar tog Reda takvog duhovnog kapaciteta da ako bi se okupili u svijetu i ne trošili svoje vrijeme na način na koji troše već radili na vanjskoj znanosti ili slikarstvu ili poeziji, bili bi poštovani kao individualni geniji; bili bi prepoznati kao veliki umovi čovječanstva. Unutar jezuitskog reda postoje bezbrojni ljudi koji bi bili veliko svijetlo ako bi se pojavili kao pojedinci i zaokupili se s nečim drugim — s, na primjer, materijalističkom znanošću. Ali ti ljudi potiskuju svoja imena; uranjaju se u njihov Red, i jedan od uvjeta njihove snage je taj da svijet ne smije znati ništa o načinu na koji su mnoge glave, odjevene u crnu mantiju i jezuitsku kapu, bile trenirane.

S ovim stvarima želim pokazati kako su fundamentalno različiti oblici svijesti kod različitih kategorija ljudskih bića. Ali naši moderni glupani, koji sebe smatraju prosvijetljenima, neće ove stvari uzeti ozbiljno. To stalno treba naglašavati, i to je ono, moji dragi prijatelji, o čemu sam vam danas morao govoriti.

Slijedeća dva tjedna dok sam odsutan nećemo ovdje imati predavanja. Kao zaključak onog što sam govorio, dijelom u javnim, dijelom u privatnim predavanjima, svemu što sam rekao želim dodati da ne biste trebali ignorirati važnost zloupotrebe našeg ciklusa predavanja od naših članova. [Sva predavanja Rudolfa Steinera su sada objavljena i u javnom su vlasništvu. — nap.pr.] Naravno, kada su ciklusi dani, mislio sam da imam posla s ljudima koji će poštovati obvezu koju su na izvjestan način dali. Ali bio sam u krivu, i sasvim je jasno iz smeća koje se danas pojavljuje u člancima tko sve cikluse ima na raspolaganju!